

Dini və milli radikalizmə qarşı mübarizədə Azərbaycan strategiyasının alternativini yoxdur

Dünyada dini zəmində baş verən münaqişələrin həlli ancaq qarşılıqlı dialoq və əməkdaşlıq vasitəsilə mümkündür

Son illər dünyada baş verən qloballaşma prosesləri və bununla bağlı ortaya çıxan münaqişələr bəşəriyyət üçün böyük təhdiddir və ciddi narahatlıq yaradır. Çünki müasir zamanda istənilən dövlətin təhlükəsizliyinə təhdid, digər dövlətlərə də təsirsiz ötür-mür. Ona görə də beynəlxalq təhlükəsizlik bütün dünya dövlətləri üçün xüsusi aktuallıq kəsb edir. Son illərin təcrübəsi onu göstərir ki, baş verən anlaşılmazlıqlara əsasən, dini və milli məsələlər daha çox qabardılır və bu da problemin həllini müşkülə çevirir. Son illərdə bu proseslər, əsasən Yaxın Şərq ölkələrini əhatə etsə də, bu o demək deyil ki, dünyanın digər bölgələrində tam sakitlikdir. Bu gün dünyanın bir çox bölgələrində siyasi, iqtisadi və digər maraqlar zəminində ortaya çıxan münaqişələrin də din amili ilə bağlanması, həmin dövlətlərin özləri tərəfindən ortaya atılan geosiyasi maraqlardan qaynaqlanır. Dünyanın bir çox güc mərkəzləri, məhz bu amili əllərində əsas tutaraq, yaratdıqları münaqişələr yolu ilə həmin dövlətlərin maraqlarına uyğun şəkildə idarə etməyə çalışırlar ki, bu da son nəticədə həmin dövlətlərin özləri üçün də problemə çevrilir.

Bu problemlərin çözülməsi yolları həmin dövlətlərin özlərinə məlum olsa belə, ambisiyalarından geri çəkilməmələri səbəbindən daha böyük faciələrə yol açır. Çünki dini zəmində baş verən münaqişələr hər zaman faciələrə, insan qırğınlarına, terrora, qarşılıqlı ittihamlara və düşmənçiliyə aparır. Qeyd etmək lazımdır ki, dünyada dini zəmində baş verən münaqişələrin də həlli ancaq və ancaq qarşılıqlı dialoq və əməkdaşlıq vasitəsilə mümkündür. Bunun başqa bir alternativini yoxdur. Çünki dünyanın aparıcı güc mərkəzləri, bəzi iddialı ölkələr insan hüquqları, din azadlığı anlayışından öz geosiyasi, geoiqtisadi maraqlarını təmin etmək üçün bir alət, vasitə kimi istifadə etməyə çalışırlar və bir çox hallarda buna nail ola bilirlər. Bunun acı nəticələri bu gün Yaxın Şərqdə və bir çox ərəb ölkələrində açıq şəkildə özünü göstərir. Burada əsas narahatlıq doğuran məqam isə hələ də beynəlxalq təşkilatların bu neqativ, təhlükəli proseslərdən zəruri nəticə çıxarmaması və bu zəmində baş verən proseslərin daha da geniş miqyas almasıdır. Buna əyani sübut kimi, mənfur qonşularımız ermənilərin ölkəmizə qarşı yürütdüyü işğalçılıq siyasətini göstərə bilərik. Dünya ictimaiyyətinin bu siyasətə ikili standartlarla yanaşmasının nəticəsidir ki, münaqişə 30 ilə yaxındır öz həllini tapmır.

Bütün bunlara baxmayaraq, Azərbaycan əsası Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan nümunəvi dövlət-din münasibətləri və müasir multikulturalizm siyasəti həyata keçirir və bu fəaliyyətini dövlətin daxili və xarici siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevirə bilib. Məhz buna görə də, Azərbaycanın həyata keçirdiyi bu siyasət bəşəri dəyərlər sisteminə, xüsusilə beynəlxalq təhlükəsizliyə qarşı yaranan təhdidlərin qarşısının alınmasında çox önəmli strategiyaya çevrilib. Artıq dünyanın sivil cəmiyyətləri də qəbul edirlər ki, dünyada radikalizmin, ekstremizmin fəsadlarına qarşı mübarizədə Azərbaycan strategiyasının alternativini yoxdur. Çünki Azərbaycan sülhün carçısı olduğunu, multikultural və tolerant dəyərlərə hər zaman sadıq olduğunu sözlə deyil, əməli ilə sübut edir. Lakin çox təəssüflər olsun ki, beynəlxalq təşkilatlar, dünya birliyi tərəfindən görülən tədbirlərin bir çox hallarda imitasiya xarakteri daşdığına şahidi oluruq. Bir sıra Qərb dövlətlərində tolerantlığın zəiflədiyi, multikulturalizmin iflasa uğradığı iddia olunur ki, bunun da səbəbi həmin ölkələrdə islamofobiya və ksenofobiya hallarının güclənməsidir. Açıq etiraf etmək lazımdır ki, bu həm də həmin dövlətlərin həyata keçirdiyi siyasətin nəticəsidir. Dünyanın inkişaf etmiş bir çox dövlətləri, digərlərinə qarşı heç vaxt səmimi olmayıb və məhz bu səbəbdən də, həmin ölkələrdə daimi gərginliyin mövcudluğunda maraqlıdırlar. Bu, danılmaz bir həqiqətdir ki, multikulturalizm siyasəti hansısa dövlətin rəsmi siyasətinə çevrilibsə, multikultural təhlükəsizlik də onun milli təhlükəsizliyinin tərkib hissəsinə çevrilməlidir. Bu gün dünyanın bir çox ölkələri üçün bu, getdikcə daha da aktuallıq kəsb edən məsələyə çevrilir. Hazırda çox az sayda ölkələr var ki, mono-etnik xarakterlidir. Dünyanın əksər ölkələrində isə bir çox xalqların və millətlərin, eləcə də dini konfessiyaların nümayəndələri yaşayırlar ki, onların arasında qarşılıqlı anlaşma və harmoniya yaratmaq da, bilavasitə həmin dövlətin vəzifəsidir.

Multikultural təhlükəsizlik sadəcə bir ifadə deyil, bunun konsepsiyası çox yaxın keçmişdə işlənib hazırlanıb və bu gün də durmadan təkmilləşdirilir. Bu konsepsiyanın təməlinə dayanan ən mühüm əlamətlərdən biri də bütün insanların heç bir dini və milli fərq qoyulmadan bərabərlik hüququnun təmin olunmasıdır. Bununla belə bəzi qlobal güc mərkəzləri tərəfindən bu mövzunun istismar edildiyini nəzərə alaraq, biz bunu daim diqqətdə saxlamalıyıq. Çünki biz bu gün arasıkəsilməyən müharibələr dövründə

yaşayırıq və çox təəssüflər olsun ki, bu müharibələrdə dindən bir alət kimi istifadə olunur. Bunun qarşısını almaq üçün isə cəmiyyətin bütövlüyü və harmoniyası təmin olunmalıdır. Azərbaycanda Prezident İlham Əliyev tərəfindən dövlət-din münasibətlərinin tənzimlənməsi üçün böyük siyasi iradə ortaya qoyulub. Bir sıra dövlət qurumları yaradılıb, bu sahədə fəaliyyət göstərən qeyri-hökumət təşkilatlarına (QHT) dövlət ciddi dəstək verir. Bu qurumlar arasında Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin (QMİ), eləcə də Dini Qurumlarla İş üzər Dövlət Komitəsinin yaradılmasını xüsusi qeyd etmək lazımdır. Çünki bu qurumların fəaliyyəti nəticəsində yeni elmi praktik və real sistem yaradılıb ki, bu da tarixdən gələn multikultural və tolerant dəyərlərin qorunmasını təmin edən instituta çevrilib. Məlumdur ki, istənilən ölkədə, istənilən cəmiyyətdə tolerantlığın, multikultural mühitin, əmin-amanlığın əsasları üç faktora- dominant xalqın digər xalqlara münasibəti, dövlətin apardığı siyasət, ölkənin aparıcı dininin multikultural dəyərlərə, digər dinlərə, digər etnoslara olan münasibətinə söykənir. Bu faktorlar bir-birini tamamlamırsa, orada sistemin pozulacağı qaçılmazdır. Buna görə də müasir dünyada cərəyan edən mürəkkəb proseslər və baş verən münaqişələr hər bir xalqın milli-mənəvi və dini dəyərlərinin qorunması zərurətini dövrün aktual məsələlərindən biri kimi ortaya qoyur. Məlumdur ki, öz multikultural təhlükəsizliyini təmin edə bilməyən ölkələr terrordan və ekstremizmdən daha çox əziyyət çəkir. Bu gün dinlər və sivilizasiyalar arasında baş verən hadisələr XX əsrdə "soyuq müharibə" illərindəki ideoloji toqquşmanı əvəz edir və bu halda siyasi oyunlara alət edilən din əsl missiyasını, mahiyyətini itirir. Bunun qarşısını almaq üçün isə ilk növbədə multikulturalizmi və tolerantlığı qoruyaraq inkişaf etdirmək lazımdır. Multikultural və tolerant dəyərlərin təşviqinin əhəmiyyəti, eləcə də dini təhlükəsizliyin təmin edilməsində bu dəyərlərin rolu danılmazdır. Təbliğət və təşviqat işlərinin gənclər və tələbələr arasında daha geniş təbliğ olunması isə yetişməkdə olan gənc nəslin qadikal dini qruplaşmaların təsirindən qorunmasında mühüm rol oynayıb. Buna görə də, gənclərin milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması və inkişaf etdirilməsi sahəsində bilgilər qazanmasına xüsusi diqqət yetirmək də vacib şərtlərdən biridir. Bunun üçün milli-mənəvi dəyərlərin ümumbəşəri dəyərlərlə sintez edilməsi məsələsi də daim diqqətdə saxlanmalıdır. Milli özünüdərk ailədə uşaqların tərbiyəsindən başlayır və orta məktəblərdə, eləcə də ali təhsil ocaqlarında davam etdirilir ki, gənclər bu ruhda tərbiyə alsınlar. Ölkəmizdə dövlət-din münasibətlərinin tənzimlənməsi və burada gənclərin rolunun artırılması istiqamətində də mühüm işlər görülür. Gənclər həmçinin xalqımızın tolerantlıq ənənələrinin və dini müxtəlifliyimizin tolerant əsaslarının qorunub saxlanması, Azərbaycanın əldə etdiyi multikultural nailiyyətlərin beynəlxalq ictimaiyyətə təbliği, eyni zamanda tarix, mədəniyyət və dini abidələrin qorunub saxlanması istiqamətində dövlətimizin ən yaxın dəstəkçiləridir. Azərbaycan gəncliyi həm də Azərbaycana xas multikultural modelin regionda və dünyada təbliği istiqamətində öz fəaliyyətlərini əsirgəmirilər və bu sahədə mühüm uğurlar əldə etməyi bacarıblar. Bu gün dövlətimizin gənclərdən əsas gözləntisi yüksək səviyyədə dünyəvi təhsilə yiyələnmələridir.

Tələbələrin və məktəblilərin radikal dini cərəyanların təsirlərindən qorunmaları da qarşıda duran əsas vəzifələrdən biridir. Azərbaycandakı nümunəvi dövlət-din münasibətləri, tolerant və multikultural mühit, dinlərarası harmoniya gənclərə də təsirsiz ötürülmür və onlar, məhz bu dəyərlərin əhatəsində tərbiyə olunaraq yetişdikləri üçün xalqımıza və dövlətimizə sədəqəti ilə seçilirlər. Bakıda 70-dən çox ölkənin görkəmli din xadiminin, nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların, nümayəndə heyətlərinin iştirakı ilə "Dünya dini liderlərinin II Bakı sammiti"nin keçirilməsi də gənclərdə multikultural və tolerant dəyərlərə münasibətlərin formalaşmasında mühüm rol oynayıb. Bu baxımdan ölkəmizin paytaxtının son illər bu sahədə beyn mərkəzinə çevrilməsi də təqdirəlayiq haldır.

“Paralel”in Araşdırma Qrupu

**Yazı Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti yanında KİV-ə Dövlət Dəstəyi
Fondunun maliyyə dəstəyi ilə çap olunub**